

Lovforslag nr. L 134. Betænkning afgivet af uddannelsesudvalget den 26. april 1979

Betænkning

over

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Udvalget har endvidere modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Bibliotekarforbundet,

Børneforsorgs/Omsorgspædagog-
studerendes Landsorganisation,

Danmarks Kommunistiske Studenter,

Den danske Dyr lægeforening,

Foreningen af yngre Dyr læger,

FTF, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd,

Lærere og elever ved Rødovre statsskole,

Lærere og studerende ved Århus seminarium,

Lærerrådene ved 23 seminarier samt enkeltpersoner ved yderligere 2 seminarier,

Politirådet,

Sammenslutningen af Tværpoltiske Studenterorganisationer,

Statens socialpædagogiske seminarium,

Studierådet ved danske teknika,

Veterinærmedicinsk Forening og

Vordingborg statsseminarium,

fællesudvalget.

Udvalget har noteret sig undervisningsministerens besvarelse af to af udvalgets spørgsmål angående omkostningerne ved en renteløst af de statsgaranterede lån samt forskellige pengeinstitutters lånebetingelser m. v. Disse besvarelser er optrykt som bilag til betænkningen.

Herefter indstiller et *flertal* (socialdemokratiets og venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) kan tilslutte sig kritikken af

loven om Statens Uddannelsesstøtte, der efter mindretallets opfattelse på mange måder er uretfærdig og uhensigtsmæssig, men kan ikke tilslutte sig en revision, uden at folkettingen samtidig gennemfører en uddannelsespolitik, der er i overensstemmelse med samfundets behov, herunder en væsentlig begrænsning af universiteternes fagtilbud samt en skærpelse af optagelsesbetingelserne og adgangsbegrænsningen til en række uddannelser og fag.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis og venstresocialisternes medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Mindretallet erkender ganske vist, at der med forslaget bliver stillet ogede midler til rådighed for de uddannelsessøgende, men må vende sig mod flere af de principper for uddannelsesstøtte, der gennem dette forslag bliver lovfæstet.

Det drejer sig om den skelnen, der i forslaget er foretaget mellem ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Denne skelnen vil aktuelt betyde en forringelse af uddannelsesstøtten for en række uddannelsessøgende, og det vil presse folk over i korterevarende uddannelser af økonomiske grunde.

Det drejer sig dernæst om at fratage uddannelsessøgende ret til uddannelsesstøtte, når de går i en uddannelse med løn, selv om man ikke på forhånd har sikret sig, at den løn, de modtager, er af tilstrækkelig højde.

Endelig lægger lovforslaget op til, at studerende skal kunne nægtes hjælp efter lov om social bistand i perioder, hvor de er arbejdssøgende, men ikke kan skaffe sig arbejde. Dette uagtet, at alle erkender, at de beløb, der stilles til rådighed for uddannelses-

stotten, er for små til, at de uddannelsessøgende kan leve af dem.

Derudover viderefører lovforslaget nogle principper for uddannelsesstøtte, som mindretallet har vendt sig mod, også i tidligere lovgivning. Det drejer sig om bevarelse af princippet om banklån i stedet for statslån samt om, at de 16-17-årige ikke bliver omfattet af uddannelsesstøttelovgivningen.

Mindretallet finder de uddannelsessøgendes økonomiske situation meget alvorlig og mener, at det var væsentlig større beløb, der skulle stilles til rådighed for at forhindre, at mange uddannelsessøgende må forlade uddannelser eller helt opgive at komme i gang af økonomiske grunde.

Mindretallet mener derudover, at EFG-elevernes basisløn nu skulle have været genindført.

Endvidere finder mindretallet, at der nu bør startes en udvikling, der fører i retning af en egentlig uddannelsesløn, således at alle unge får råd og mod til at uddanne sig og ikke skal kæmpe med ikke-uddannelsessøgende om sparsomme arbejdspladser.

Det foreliggende forslag fremmer ikke denne udvikling, men indeholder tværtimod elementer, der bremser den.

Samtidig strammes den politiske disciplinering af de studerende ved formaliseringen af begreberne studieaktiv og studieegnet i forbindelse med tildeling af SU. Endelig giver lovforslaget ministeren mulighed for at nedlægge Rådet for Uddannelsesstøtte, som har tilladt sig at være kritisk over for regeringens SU-politik.

Et tredje mindretal (det konservative folkepartis medlem af udvalget) betragter regeringens lovforslag som et skridt henimod U 90s lighedsorienterede uddannelsespolitik og henimod indførelse af studieløn. Mindretallet er modstander af disse principper og tilhænger af en ordning, der afskaffer afhængigheden af forældreindkomst ved tildeling af støtte.

Mindretallet stiller derfor en række ændringsforslag, som har et principielt sigte. Det foreslås, at uddannelser, der skal give ret til støtte, skal være af mindst 6 måneders varighed og give studie- eller erhvervskompetence. Mindretallet foreslår tillige, at det af ministeren foreslåede skel mellem ansøgere fra ungdomsuddannelser og ansøgere fra vi-

deregående uddannelser fjernes fra lovforslaget. Samtidig opstilles en beløbsramme, som er langt lettere at administrere, med kun 2 beløbsstørrelser.

Mindretallets ændringsforslag er desuden udtryk for, at mindretallet ønsker gældende lov om Statens Uddannelsesstøtte ændret i en retning, der er modsat regeringsændringsforslaget, som fører loven i retning af U 90s målsætning og studieløn. Mindretallets ændringsforslag er udtryk for, at man ønsker at ændre loven, så den bevæger sig bort fra disse principper.

Mindretallet har derfor stillet ændringsforslag om indførelse af rentelette statslån, der efterhånden kan afløse stipendierne efter første års uddannelse. Målet er, at man efter nogle år når frem til et system, der udelukkende bygger på stipendier indtil stopprøver og derefter på rentelette statslån og statsgaranterede lån. Det er en forudsætning, at der i alle videregående uddannelser indføres stopprøver, som normalt skal bestås inden for et år.

Det merprovenu, der opnås ved, at statslånene tilbagebetales (hvad de nuværende stipendier jo ikke gør), og det merprovenu, der af regeringen forventes anvendt ved den bebudede nye lovændring, vil efterhånden gøre det muligt at fjerne afhængigheden af forældreindtægt – i hvert fald efter det første studieår.

Hvis mindretallets ændringsforslag vedtages, vil mindretallet i uddannelsesudvalget være parat til sammen med udvalget og i samråd med ministeren at udforme nærmere overgangsregler og beløbsrammer ved overgangen fra den nuværende ordning til den af mindretallet foreslåede. Hvis mindretallets forslag forkastes, vil mindretallet senere fremsætte forslag, der fjerner lovgivningen fra U 90-tankerne og indfører uafhængighed af forældreindkomst – i hvert fald efter det første uddannelsesår. Overgangen fra de nuværende stipendier til de nye, rentebillige statslån skal ske trinvis.

Mindretallet vil i øvrigt redegøre nærmere for sin stilling til lovforslaget ved dettes 2. behandling.

Et fjerde mindretal (centrum-demokraternes medlem af udvalget) ønsker at udtale følgende:

Mindretallet kan tilslutte sig den opfattelse, at de studerendes økonomiske vilkår er for dårlige, og kan derfor også acceptere de merudgifter, som lovforslaget medfører.

Derimod kan mindretallet ikke acceptere den model for støttetildeling, som lovforslaget indeholder. Af tidsmæssige og tekniske grunde har det ikke været muligt at fremsætte ændringsforslag, men mindretallets hovedindvendinger skal kort skitseres:

1) Afhængigheden af forældreindtægten: mindretallet ønsker aldersgrænsen for denne afhængighed yderligere nedsat.

2) Forskelsbehandlingen mellem studerende på korterevarende/længerevarende uddannelser: Eftersom lånebyrden vil blive større for langtidsstuderende, ser mindretallet ingen grund til yderligere at fremme skævheden ved at tvinge langtidsstuderende til yderligere låntagning gennem nedsat stipendiestøtte.

Mindretallet vil i øvrigt redegøre for sin stilling til lovforslaget ved dettes 3. behandling.

Et femte mindretal (Danmarks retsforbunds medlem af udvalget) ønsker at fremhæve, at en vedtagelse af lovforslaget ikke vil betyde nogen mærkbar forbedring af de uddannelsessøgendes økonomiske forhold. I realiteten er der kun tale om en beskeden pristalsregulering for visse grupper af unge.

Regeringen burde have gennemført en virkelig revision af Statens Uddannelsesstøtte ved bl. a. at have erstattet de dyre statsgaranterede lån med statslån, som er rente- og afdragsfri i uddannelsestiden.

Desuden er det groft diskriminerende over for de unge indtil 22 års alderen at skulle være afhængige af forældrenes indtægtsforhold.

Det er yderligere uacceptabelt for mindretallet, at de uddannelsessøgende ikke kan disponere over et større beløb, end tilfældet er.

Mindretallet vil i øvrigt redegøre for sin stilling til lovforslaget ved dettes 2. behandling.

Et sjette mindretal (kristeligt folkepartis medlem af udvalget) vil redegøre for sin stilling til lovforslaget ved dettes 2. behandling.

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (Gerda Møller (KF)):

Til § 1

1) I stk. 2 ændres ordene »3 måneders varighed« til: »6 måneders varighed, at den giver studie- eller erhvervskompetence.«

Til § 4

2) I stk. 1 indsættes efter »stipendier«: »rentelettede statslån«.

Til § 5

3) Paragraffen affattes således:
»§ 5. Stipendier ydes fortrinsvis inden for uddannelsens første år.

Stk. 2. Ydelsen af stipendier er afhængig af ansøgers indtægts- og formueforhold, jfr. § 6, og for ansøgere, der ikke er fyldt 22 år, tillige af forældres indtægts- og formueforhold, jfr. § 7.«

Af et *mindretal* (Alfred Hansen (DR)):

4) Stk. 2 udgår.

Til § 7

5) Paragraffen udgår.

Af *mindretallet under nr. 1*:

6) Stk. 2 affattes således:

»Stk. 2. Ved bedømmelsen af forældrenes økonomiske forhold tages hensyn til, om ansøger har søskende under den undervisningspligtige alder eller søskende under uddannelse, som ikke selv har fornødne indtægter.«

7) I stk. 3 ændres ordene »der overstiger 300.000 kr.« til: »der er skattepligtig.«

Til § 9

8) Stk. 1 affattes således:
»De maksimale årlige stipendiebeløb udgør følgende:

Hjemmeboende.....	10.000 kr.
Udeboende.....	12.500 kr.«

9) Stk. 2 udgår.

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 2 og 3.

Til kapitel 4

10) I kapiteloverskriften ændres ordene »Statsgaranterede lån« til: »Lån«.

Ny paragraf

11) Foran § 10 indsættes i *kapitel 4* som ny paragraf:

»§ 01. Statens Uddannelsesstøtte kan efter ansøgning yde rentefrie statslån til uddannelsessøgende, som ikke modtager stipendier, og som opfylder de af ministeren fastsatte betingelser.«

Bemærkninger

Til nr. 4 og 5

Ændringsforslagene tilsigter at give alle unge over 18 år samme økonomiske muligheder for at få en uddannelse.

Mindretallet finder det urimeligt og uden saglig begrundelse at diskriminere de unge, som er fuldt myndige, ved at lade dem være afhængige af forældrenes indtægts- og formueforhold.

Det har vist sig, at den nuværende støtte bevilges på et særdeles tvivlsomt grundlag, idet det er forældrenes skattepligtige indtægt og ikke bruttoindtægten, der bestemmer stipendiernes størrelse.

Den nuværende støtte gives derfor ofte til unge, hvis forældre gennem forskellige fradragsmuligheder har haft mulighed for at nedbringe den skattepligtige indtægt til et sådant niveau, at deres børn har kunnet opnå maksimal støtte, hvorimod unge, hvis forældre ikke har haft disse fradragsmuligheder, kun har oppebåret mindstebeløbet.

Derfor tilsigter ændringsforslagene at respektere myndighedsalderen, som giver de unge både rettigheder og pligter.

Helle Degn (S) Mette Groes (S) J. K. Hansen (S) fmd. Ritt Bjerregaard (S)

Lissa Mathiasen (S) Jimmy Stahr (S) Nørgaard Sørensen (S) Bertel Haarder (V)

Brøndlund Nielsen (V) Lawaetz (FP) Halvgaard (FP) Alfred Hansen (DR)

Gerda Møller (KF) Mimi Jakobsen (CD) Chr. Christensen (KrF) nfmd.

Ebba Strange (SF) Steen Folke (VS)

Partierne DKP, RV og EP var ikke repræsenteret ved medlemmer i udvalget.

Spørgsmål fra uddannelsesudvalget til undervisningsministeren og dennes svar herpå.

Spørgsmål:

Hvad vil statens udgifter til en rentelettelse af de statsgaranterede lån på 1 pct. være pr. år?

Svar:

I besvarelsen er forudsat, at rentelettelsen kun skal gælde statsgarantilån, der bevilges efter lovens eventuelle ikrafttræden.

Statens Uddannelsesstøtte skønner, at den samlede årlige statsgarantiudstedelse i henhold til lovforslaget vil være af størrelsesordenen 950 – 1.000 mill. kr. Det er ved beregningen af dette beløb forudsat, at både den procentdel af de uddannelsessøgende i uddannelser uden løn, der med de nugældende regler optager statsgaranterede lån, og den del af de maksimalt opnåelige beløb, som udnyttes, vil være uændret med lovforslagets satser.

Hvis der indføres en rentelettelse af de statsgaranterede lån, må det formodes, at denne udnyttelsesgrad i et vist omfang vil stige, ligesom en del af de uddannelsessøgende, der ellers ikke ville udnytte lånemuligheden, formentlig vil optage de rentelette lån. Disse tendenser vil være desto mere udtalt, jo større rentelettelsen bliver. Statens Uddannelsesstøtte mener ikke at kunne forudse, hvor stor virkningen af de nævnte tendenser vil blive, og har ved beregningen af udgifterne til en rentelettelse på 1 procentpoint forudsat en uændret låntagerfrekvens og udnyttelsesgrad.

Statens udgifter til en sådan rentelettelse i det første år efter lovens ikrafttræden kan herefter anslås til cirka 10 mill. kr., til cirka 21 mill. kr. i det andet år, cirka 33 mill. kr. i det tredje år og cirka 46 mill. kr. i det fjerde år. I de følgende år vil statens udgifter til denne rentelettelse på 1 procentpoint være stigende med over 15 mill. kr. pr. år i endnu 10–15 år, indtil den samlede statsgaranterede

saldo, som rentelettes, bliver konstant, fordi tilgang og afgang opvejer hinanden.

Udgifterne til rentelettelse vil ikke vokse proportionalt med rentelettelsens størrelse som følge af, at rentes renten bliver mindre, jo større den årlige rentelettelse er.

Ved eksempelvis en rentelettelse på 5 procentpoints skønnes udgifterne at blive cirka 50 mill. kr. i det første år, cirka 102 mill. kr. i det andet år, cirka 157 mill. kr. i det tredje år og cirka 215 mill. kr. i det fjerde år, stadig under forudsætning af en statsgarantisaldo på cirka 1 mia kr.

Spørgsmål:

Lånebetingelserne ønskes oplyst for de 10 pengeinstitutter, der tegner sig for det største antal lånere af statsgaranterede studielån. Desuden ønskes de samme pengeinstitutters procentvise andel af det samlede garanterede udlånsbeløb oplyst.

Svar:

De 10 pengeinstitutter, der pr. 31. marts 1979 havde det største antal statsgaranterede lånekonti og den største samlede statsgaranterede studielånssaldo, fremgår af den medfølgende fortegnelse. Med hensyn til lånebetingelserne fremgår rentesatserne af den ligeledes medfølgende fortegnelse over de gældende rentesatser pr. 1. januar 1979. Det bemærkes, at tilbagebetalingsvilkårene principielt aftales i hvert enkelt tilfælde mellem låntager og pengeinstitut, idet lånene dog normalt skal være fuldt tilbagebetalt inden 10 år fra studiets afslutning eller afbrydelse, idet statsgarantiforpligtelsen da normalt ophører. Under forhandlinger med bankernes og sparekassernes organisationer er det oplyst, at pengeinstitutterne sædvanligvis kun godkender en tilbagebetalingstid på 8 år, 5 år og 3 år for henholdsvis meget store, middelstore og mindre lån.

Statsgaranteret studiegæld og antal lånekonti pr. 31. marts 1978 i de 10 pengeinstitutter, som havde flest låntagere og den største samlede saldo.

	Antal konti	Pct. af total	Saldo (kr.)	Pct. af total
1. Københavns Handelsbank	40.776	19,1	1.028.600.320	21,8
2. Sparekassen SDS	32.136	15,0	730.508.387	15,5
3. Den Danske Bank	26.774	12,5	591.434.663	12,5
4. Sparekassen Bikuben	21.146	9,9	432.201.487	9,2
5. Privatbanken	13.515	6,3	318.372.508	6,7
6. Den Danske Provinsbank	12.229	5,7	295.189.198	6,3
7. Andelsbanken	11.927	5,6	256.831.395	5,4
8. Sparekassen Nordjylland	5.691	2,7	101.671.322	2,2
9. Arbejdernes Landsbank	4.048	1,9	87.055.564	1,8
10. Sparekassen Sydjylland	3.926	1,8	76.519.178	1,6
Ialt 1-10	172.168	80,4	3.918.384.022	83,0
Total for samtlige pengeinstitutter . . .	214.137	100	4.721.629.387	100

Oversigt over gældende rentesatser m. v. pr. 1. januar 1979 på statsgaranterede studielån i de 10 pengeinstitutter, der den 31. marts 1978 havde flest lånekonti

Pengeinstitut	I studietiden		Efter studiets ophor	
	Rente pro anno	Provision pro anno	Rente pro anno	Provision pro anno
Københavns Handelsbank	10½ pct.	0	11 pct.	0
Sparekassen SDS (Kbh.-Sjælland)	10½ pct.	0	11 pct.	
Sparekassen SDS (Midtjylland)	11 pct.	½ pct.	11½ pct.	½
Sparekassen SDS (Falster-Østlolland)	10½ pct.	0	11 pct.	0
Den Danske Bank	11 pct.	0	11½ pct.	0
Sparekassen Bikuben	10½ pct.	0	11 pct.	0
Privatbanken	10 pct.	0	10½ pct.	0
Den Danske Provinsbank	11½ pct.	0	12 pct.	0
Andelsbanken	12½ pct.	0	11 pct.	
Sparekassen Nordjylland	11¼ pct.	0	12¼ pct.	0
Arbejdernes Landsbank	11½ pct.	0	12 pct.	0
Sparekassen Sydjylland	11¼ pct.	0	12¾ pct.	0